

Радзівіл О. А., к.ю.н., доцент,
Козинець А., студент,
Національний авіаційний університет, м. Київ, Україна

ФІЛОСОФСЬКО-ПРАВОВА ОБУМОВЛЕНІСТЬ ЕФЕКТИВНОСТІ СОЦІАЛЬНИХ РЕФОРМ

Важливим чинником сучасних реформ є усвідомлення змін в наукових поглядах на природу права. З початку ХХ ст. формується соціологічний підхід, в основі якого лежить переконання, що правом є тільки ті правила й норми, які суб'єкти усвідомлюють як обов'язкові до виконання [1, с. 365-370]. Право в цій концепції розглядається як «право рівних», акти ж «привілейованого» суб'єкта, яким в національній правій системі є держава, і від її імені – державні органи й чиновники, кваліфікуються як акти позаправові, а саме – владні акти державного управління [2, с. 32-43].

Позитивізм, попри сучасну його критику в доктрині, залишаються й донині керівними в більшості національних правопорядків світу. Міцність позитивістського підходу обумовлена, перш за все, надійністю й зрозумілістю джерела обов'язкової сили правових норм, який він пропонує, зв'язуючи забезпечення їх виконання з прямим чи потенційним державним примусом [3, с. 32-43]. Однак, як показав досвід ХХ століття, позитивістська концепція права, зробивши свій неоціненний внесок у формування зрілих правових систем національного й міжнародного рівня, виявила й свої хибні властивості. Передовсім, чітке, але вузьке тлумачення права, як формального втілення політичної волі держави, гарантією якого виступає державний примус, виявилось неспроможним забезпечувати основне призначення права – бути «мистецтвом добра і справедливості». Ігноруючи моральне й культурно-гуманістичне наповнення юридичних норм, позитивістський підхід став зручним знаряддям для узурпації й утримання державної влади антигуманними політичними режимами різного ідеологічного тлуму. Це, серед іншого, виявило неспроможність позитивістського підходу визначати критерії легітимності влади в умовах соціальних революцій, коли дискредитований політичний лад стихійно змінюється невизначеністю різновекторних інтересів, ситуаційно об'єднаних прагненням усунути від влади лідерів попереднього політичного режиму.

В більш широкому сенсі, позитивізм виявився теорією, неадекватною для правового регулювання суспільних відносини в умовах загального прискорення культурно-соціальних змін, що стають знаковими для ХХ – ХХІ століть. В сучасному світі спостерігається зростання «соціальної ентропії», обумовлене неадекватністю зусиль зі збереження гуманістичної складової суспільних відносин. Втрата громадянських цінностей має

наслідком явні чи приховані антисоціальні режими, де при відсутності ефективної громадянської протидії державний апарат використовується для експлуатації населення, несправедливого й ірраціонального розподілу внутрішніх ресурсів та протиправного привласнення зовнішньої економічної допомоги. Зворотною ж стороною такої соціальної несправедливості стає тихий саботаж населення з періодичними загостреннями явної політичної конфронтації і провокацією трагічних антигуманних проявів людської природи. Отже, цілком очевидно, що міжнародне співробітництво, в усьому своєму різноманітті й надихаючих перспективах, має в якості головної своєї перепони – деформовану антисоціальну свідомість моральних маргіналів, згуртованих політично й долучених до ресурсів влади. В цьому аспекті показовими є суспільства «перехідного періоду», в яких, серед інших проблем, спостерігається системне відставання громадської думки від досягнень гуманітарних наук. Ці обставини гальмують і задекларовані в сучасній Україні, зорієнтовані на «європейські цінності», реформи, які не мають очікуваного успіху не стільки через незацікавленість в них корумпованого істеблішменту, скільки через тотальну незасвоєність на світоглядному рівні здобутків знань про людину, отриманих і усвідомлених впродовж ХХ століття [4, с. 32]. Сучасна інтегративна теорія права, що поєднує й узгоджує всі його «антропоцентричні» тлумачення, спирається, передовсім, на ідею органічного зв'язку права і культури – як організуючих і відтворюючих чинників соціальних систем [5, с. 14-18].

Література

1. Кистякивский Б. Философия и социология права (сост. Ю.Н. Давыдов, В.В. Сопов). – СПб: РХГИ, 1998. – 800 с.
2. Лопаева В.В. Социология права. – М.: Норма: ИНФРА-М, 2011. – 336 с. С. 32-43
3. Карбонье Ж. Юридическая социология. – М.: Международные отношения, 1986. – 267 с.
4. Людський розвиток в Україні: можливості та напрямки соціальних інвестицій /За ред. Е. М. Лібанової. – К.: Ін-т демографії та соц. досліджень НАН України. Держкомстат України, 2006. – 356 с.
5. Марк ван Хук. Право как коммуникация. – Спб: Изд. дом С.-Петербур. гос. ун-та, ООО «Универс. изд. консорциум», 2012. – 288 с.